

פרוטר ל מס' 209
מישיבת ועדת החוקה, חוק ומשפט
שהתקיימה ביום ד', ד' בסיון, תשל"ב
(17.5.72), שעה 8.30

ב כ ח ו :

חברי הועדה:

ש. פרידמן - יו"ר
א. אנקוריון
ש. ארזי
י. ארידור
ח. ביבי
ג. האוזנר
מ. פרוש
ח. צדוק
י. קורן
י.ה. קלינגהופר

מוזמנים:

ד"ר חיגור - מטעם משרד הדתות
ד"ר א. ידין - מטעם משרד המשפטים
ד"ר נ. רקובר - מטעם משרד המשפטים

ר. פלחי - מזכירת הועדה

מ. סרלו

רשמה:

סדר היום:

חוק יחסי פגון בין בני-זוג, תשכ"ט - 1969

היו"ר ש. פרידמן: אני מתכבד לפתוח את הישיבה

חה"כ צדוק אמר אתמול שלרגל מסיבות מיוחדות היה צריך לקבוע ישיבת ועדת החוץ והבטחון בשל שר החוץ הנמצא כאן ימים ספורים, ואי אפשר היה לדחות את זה. חברי הועדה ייעדרו מהישיבה בשל היותם חברי ועדת החוץ והבטחון, ואנחנו נתקדם אבל לא נצביע היום.

חה"כ צדוק אמר לי שהיה מודה אילו היינו היום נמנעים מהצבעות, אבל הוא לא דרש את זה. אבקש את עמדתכם.

א. אנקוריין: חסרים חמישה חברים. אני לא חושב שכדאי להצביע אבל אפשר להמשיך בדיון.

י.ה. קלינגהופר: מיעץ שלא נצביע היום, אבל אינני עומד על כך, אני אקבל גם דין אחר.

היו"ר ש. פרידמן: בינתיים הועדה התאכלסה, ובהרכב זה, מאחר שאין בקשה פורמלית לדחות את ההצבעות, אינני רואה הכרח לעכב את ההצבעות.

סעיף 10

א. ידין: התעוררה שאלה לגבי הפסקא הראשונה, אם נכונה ההפנייה לשלוש הפסקאות של 7 (א), אז היא צריכה להיות מוגבלת לשתי הפסקאות הראשונות. אני חבתי דעה שצריך להגביל את זה לפסקאות (1) ו-(2). שתי הפסקאות הראשונות קובעות דברים מטעם החוק בשעה שפיסקא (3) מטרתה הכללית להגיע להסכם ספציפי אינדיבידואלי ביניהם. מטרתה הכללית של הסעיף היא לתת מוצא במקרים שההסדר החוקי כשלעצמו מביא לתוצאות בלתי צודקות. הוא לא בא כדי לפגוע מחדש הסכמים בין הצדדים, כמו שהוא לא חל כאשר הצדדים הסדירו את יחסי המפון ביניהם ע"י הסכם. הוא לא צריך היה לחול על ההסכם החלקי שמדובר בו בסעיף 7 (א) (3), כיון שמטבעו ההתייחסות של סעיף 10 להסדרים מוסכמים, איננה רצויה ולא מוצדקת. התוצאה שבסעיף 10 (1) צריך היה להתייחס לא לסעיף 7 (א) כולו, כי אם רק לפסקאות (1) ו-(2). בנוגע לפסקא (2) לא היו שאלות; ובפסקא (3) הועדה לא נכנסה לדיון.

נ. רקובר: רציתי להוסיף ביחס לסעיף 7 (א) (2). בפעם הקודמת הועלתה הצעה שייאמר בסעיף 10 (1) יתייחס רק לסעיף 7 (א) (2) ולא לכלול את סעיף 7 (א) (1) ו-(3). בעיניי הקטנים האלה ראו בתונים שאין לאזן אותם, אם משום שהם באו לפני הנשואים דאם משום שצותנה עליהם ע"י הצדדים, ומין לבית משפט סמכות לשנות אותם.

היו"ר ש. פרידמן: חה"כ פרוש הציע להשמיט את סעיף 7 (א) (1)

י. קורן: מה מניע אותך להוסיף את הסעיפים הקטנים (1) ו-(2) לסעיף 7 (א)

א. ידין:
 מניע אותי רק סעיף (3) * נביח שלאחד מבני הזוג היתה דירה לפני הנשואין. לפי סעיף 7(א)(1) ערך הדירה לא בא בחשבון בשביל החלוקה הזאת ע"י איזון. יש נסיבות מיוחדות שבגללן יהיה צודק לעשות כן, מפני שבינתיים בן הזוג גר בה 30 שנה, שיפר את הדירה וטיפל בה, ואין טעם להוריד אותה מהאיזון רק מהסיבה שהיתה כבר קיימת ערב הנשואין. אותו דבר לגבי פסקא (2). יש זכויות שאינן ניתנות להעברה, כמו תביעה של פיצויים בשל תאונה. לפי ההסדר החוקי הללי, הזכות הזאת נשארת נפרדת, אבל יכול להיות שהיא מהווה נכס כזה בין בני הזוג שלא יהיה צודק להביא אותם בחשבון. מה שאין כן בנוגע לפיסקא (3). אם הצדדים הסכימו על הבר כזה, מדוע יבוא מת המשפט אחר כך לשנות את זה. הם עשו הסכם, כמו כל הסכם, אנחנו מתייחסים אליו כקושר את הצדדים ולא נותן לבית המשפט אפשרות לשנות.

י. קורן:
 מתי אנחנו מעילים את סעיף 10 - כאשר הצדדים באים בפני דילמה ויפנו לבית המשפט. אינני מסכים ליצור מצב שאחד הצדדים יותר חזק מהשני והוא יוציא איזה הסכם. אני לא דוגל בקדושת ההסכם. אם בית המשפט רשאי לשנות את החלוקה, אז סעיף 7(א)(3) לא מוגן.

י.ה. קלינגהופר:
 הקונפרונטציה של סעיף 10 עם סעיף 7, מעלה הרהורים בדבר נסוח סעיף 7(א) רישא על ענין שכאשר דנו רק בסעיף 7, לא הייתי ער לו, ואולי גם שאר החברים לא היו ערים לו.

כאשר קוראים את סעיף 10(1), ניתן פירוש מסוים לסעיף 7 בסעיף 7 ניתן פירוש שהכוונה של סעיף 7 היא להוציא כליל נכסים מסוימים מן החלוקה. אם נשים לב לנסוח של סעיף 7(א) רישא, הוא לא מחייב את המסקנה הזאת. שם מדובר בשני דברים:
 ראשית, שהחלוקה לא תהיה מחצה על מחצה, "למעט".... זה יכול להתפרש ששנחם תהיה חלוקה, אבל לא לפי המפתח של מחצה על מחצה. אני חושב שיותר יפה אם ננסה כבר בסעיף 7(א) לקבוע נסוח ששלכתחילה יבהיר את הכוונה הזאת באופן חד משמעי.

ג. האוזנר:
 לא ברור לי, מה זה לצרכי 10(1) להוציא את סעיף 7(א)(3). בסעיף 7(א) אנחנו אומרים הנה רשימת נכסים שלא יכנסו למאגר החלוקה עם פקיעת הנשואין. כאלה שהיו במתנה, כאלה שהוסכם שלא יכנסו למאגר. אם זאת דירה של הזוג שרשומה על שם האשה והם קבעו ביניהם שזו הדירה של האשה, היא לא נכנסת לחלוקה.

בסעיף 10 אנחנו אומרים: בנסיבות מיוחדות אפשר להוסיף. אפשר לומר שגם נכסים אחרים לא יכנסו למאגר. סעיף 10 בא לקבוע נכסים נוספים, ולצורך זה לא מפריע לי סעיף 7(א)(3). החלק השני אומר שגם אם הם כלולים באחד מהדברים האלה, עדיין בפני בית המשפט לחלוקה הכל, גם ההסכם. אם האשה עשתה הסכם שהוא לטובת הבעל, והיא וותרה בהסכם, ואחר-כך יתברר שהבעל היה לא יוצלח והאשה עבדה ופרנסה את הבעל, על אף ההסכם צריך לתת לבית המשפט את האפשרות לפתוח את הענין מחדש ולקבוע נכסים שיתווספו למאגר האיזון. אני הייתי משאיר זאת לאותן נסיבות מיוחדות שהחיים עלולים להוליד. לא הייתי מוציא את סעיף 7(א)(3).

ש. ארזי:

לא שוכנעתי שאפשר לכלול בסעיף 10 את סעיף 7(א)(3). מה שאמר ח"כ האוזנר יתכן. יתכן הסכם שנעשה בלחץ, במרמה, בתחבולה. השאלה היא האם ערעור על ההסכם הזה צריך להעשות במסגרת החוק הזה ובהקשר לסעיף 10 אחד העקרונות של החוק הוא, שאם יש הסכם הוא קיים. אנחנו מדברים על המקרים שאין הסכם. יתכנו מקרים שאפשר לערער על ההסכם שנעשה בלחץ, אבל לא צריך להיות הדבר אגב סעיף 10 יש לזה תרופות אחרות. האם אין תרופה לזה שמי שהוא חותם על הסכם, ולאחר מכן הוא נוכח לדעת שרימו אותו והוא לא יכול לדרוש מבית המשפט לערער את ההסכם. אינני יכול להציע עקרון שבחיים איננו מציאותי.

אני תומך בדעת שאם יש אזכור של סעיף 7(א) צווינו (1) (2) ויוצא (3)

פ. ביבי:

אני בעד השארת שלושת הסעיפים בספק 7(א) עלינו להבחין בין הסכם לפי החוק לבין הסכם רגיל. הסכם רגיל הוא על פי רוב מסחרי. כאן מדובר בהסכם אנושי. גביה שאשה חיה עם בעלה במשך 30 שנה והיו לו נכסים והיא הסכימה בתחילה שיוצאו מההסכם של איזון המשאבים. אחרי 30 שנות נשואין, האם לא יותר נכון יהיה לתת אפשרות שאותה אשה שאולי לא נוצרה בתקופת הנשואין נכסים חדשים פרט לאלה של הבעל, אשר אותם הוא שריין לעצמו, תוכל לקבל את חלקה? אינני דוגל בקדושת ההסכם. אי אפשר להשוות הסכם נשואין של בעל ואשה עם הסכם מסחרי שקדושתו היא לעולם ועד. קדושת ההסכם המסחרי באה כדי ליצור אמון בציבור. אני סבור שהתחולה צריכה להיות על סעיף 7(א)(1), (2), (3). מה עוד שבית המשפט יצטרך לפצוא את הנסיבות הפיזיות לכך. אם יש קביעה שאיננה צודקת, יש אפשרות לערער עליה. חזקה על בית המשפט שידע לאזן את האינטרס של שני הצדדים גם כשהם כתובים בחוק. יש גם צדדים פוסטריים וגם אותם צריך לאזן.

ג. גרוניץ:

אם נאמרים סעיף 10 גרוניץ מסעיף 7(א)(3), החוק אומר שבני זוג יכולים לעשות ביניהם הסכם נשואין. ההסכם פחייב. אינני רואה באיזה מקום בחוק הזה אפשרות לבית המשפט לפתוח הסכם נשואין. הסכם נשואין פחייב. באין הסכם, אנחנו אומרים, אם הסכימו ביניהם על נכסים מסוימים שהם יהיו שייכים לפי שהוא, את זה צריך להשאיר. אנחנו יכולים לכתוב בסעיף 7(א)(3) דברים שיבטיחו בפני שימוש לרעה, כמו שדאגנו בפרק הראשון של החוק שלא יהיה מקום להשפעות בלתי רצויות. אולי את אותן החופרות צריך לקבוע ולכתחילה בסעיף 7(א)(3), כדי שנכנס מסוים יהיה מוצא מן האיזון. ההסכם צריך להיות כזה שנעשה מרצון חפשי. משאמרנו זאת בסעיף 7(א)(3) אין מקום, לפי עצם הפבנה של החוק, שתינתן אפשרות להפר את ההסכם ע"י מתן סמכות לבית המשפט. אפשר לכתוב: הצדדים יכולים לעשות ביניהם הסכם נשואין, אבל בגלל נסיבות מסוימות יכול בית המשפט לפסוק אחרת. ע"י צרוף של סעיף 7(א)(3) עם מה שמוצע בסעיף 10, אנחנו משבשים את השבילים המגבילים האלה. אני מציע לקבוע בסעיף 7(א)(3) ולכתחילה ערובות שההסכם נעשה בצורה שמניחה את דעתנו. לא נקבע ערובות לאוטנטיות של ההסכם. משענינו זאת, אין מקום לגרוע מזה בסעיף 10.

ד"ר חייגר:
בסעיף 2 (ד) אם הזוג בא לבית הדין ורוצים להתגרש, מתדיינים מה לעשות עם הרכוש. בית הדין דן בזה ובאים לידי הסכם. אחר-כך הם יכולים לפנות לבית המשפט ולומר: אנחנו רוצים עכשיו איזון נכסים. השופט יכול אז להפוך את הקצרה על פיה ולשנות את הכל? יש התנגשות בין שתי ערכאות משפטיות. בית הדין פסק מה שפסק, ואם זה לא סופי יכולים לשנות את זה. יש פה סתירה בין פסק הדין שניתן והשופט יכול לשנות את זה. זה לא רק לא רצוי מבחינה משפטית, אלא מבחינת ההלכה יכולה להתערר שאלה אם באו להסכם בבית הדין יכול לבוא שופט ולשנות את הכל? יכולה להתערר שאלה הלכתית, ויתכן שיצטרכו לבוא עוד פעם בפני בית הדין ולתת את הגירושין לפי הפסק של השופט.

הסכם נשואין זריך להוציא מסעיף 7(א)(3). בפירוש אני מדגיש את הנקודה הזאת שנוגעת לבית הדין הרבני במיוחד. זה יצור מצב שאי אפשר יהיה להתגרש. בית הדין יקבע הסכם ויבוא השופט וישנה את זה ע"י איזון הנכסים.

או שזריך להוציא "למעט סעיף 7(3)",
ואם לא, זריך לשנות סעיף 7(3), לשנות את הסכם הנשואין *
פוגע בסעיף 2(ד) *

י. קורן:
בפרק א' אנחנו מדברים על הסכמי נשואין. בפרק ב' אנחנו מדברים על הסדר איזון משאבים. לו היו מקבלים את ההנחה היסודית שלא מוסרים לבית המשפט את הסכומות לשנות את השוויון במשאבים והיו מוחקים את סעיף 10(2), הייתי מבין את ההנחיה של נציג משרד הדתות על קדושת הסכם הנשואין. אבל מאידך, בזמנו הסתייגתם ואמרתם שזה זריך להשאר. מה דינו של זוג העומד בפני בית המשפט; כאשר יש הקשר ביניהם, פועל פרק א' ואת סעיף 10 מפעילים כשיש סכסוך. אתה מוכן לשנות את היסוד של החוק הזה? יש עקרון חשוב לא פחות מההסכם בכתב, וזה השוויון. מדוע אני חייב לקבל את קדושת ההסכם אם אני מוסר לבית המשפט סכומות? אולי נקודה פשוטת תגלה שגם בהסכם הנשואין היה לחץ, רפאות? מוסרים לבית המשפט את הכל, מדוע לשמור על קדושת ההסכם שהיה לפני 30 שנה? כאשר אתה מוסר לבית המשפט פונקציה כזאת, אין הצדקה להוציא את סעיף 7(3) *

אני חושב שנשגה אם נשאיר את סעיף 10(2) ובסעיף 7 נוציא את סעיף 7(א)(3). בית המשפט יכול לדון בכל. נניח שאשה קופחה מאד בהסדר פנימי. כאשר זה מגיע לערכאה, מדוע זריך להוציא את זה? לא נראה לי.

י.ה. קלינגהופר:
היה דיון נוקם על סעיף 7(א)(3). אותם הדברים שנשמעו היום כבר הדאיגו אותנו אז, אם גורה יותר מדי גמישות של כריתת הסכם בין בני הזוג לא יכולה להיות מנוצלת לרעה. אם ההסכם בכתב הוא הסכם נשואין שנעשה תוך תקופת הנשואין, הוא טעון אישור בית המשפט. לפתן אישור זה התוק מדריק את בית המשפט או את בית הדין. לפני שהשופטים או הדיינים מאשרים, זריך להוכיח שההסכם נעשה תוך הסכמה חפשית, והם הכינו את תוצאות ההסכם. אילו היה מדובר בזה, היה מקום להוציא את סעיף 7(א)(3) מתחולת סעיף 10. אבל ניסחנו את סעיף 7(3) כך שהסכם יכול להעשות לא בצורת הסכם נשואין, ואז אנחנו מכניסים את העניין שהוא מקור לדאגה, ואנחנו ערים לה. כאן אני לא רואה דרך אחרת להכטיח את הצדק, אלא שבית המשפט יוכל גם לפתוח מחדש הסכם כזה. אחרת אנחנו מרוקנים מתוכן את עצם האינסטיטוציה של הסכם נשואין, את זה הייתי רוצה לפגוע. אני עדיין חושב שסעיף 7(א)(3) זריך להיות מנוסח אחרת, שיהיה רק הסכם נשואין בתקופת הנשואין. זה יפתח דרך לעקיפת כל הדבר שאנחנו רוצים להסדיר בחוק.

אינני רואה מנוס מן הצורך להכפיף את סעיף 7(3) לפקוח והשגחה של בית המשפט לפי סעיף 10*
אני מכבד את קדושת החוזים, אבל אל נטריה* החוזה יכול להיות פנוצל כדי לקפח את האשה או אולי להפך* את זה אני רוצה למנוע.

בסעיף 2(ג) נקבע שצריך להווכח שהסכם היה חפשי. אני מפתח מן הפרצה בחוק שהסכם יכול להעשות במשך הנשואין, גם בצורה לא פורמלית, ובלבד בכתב. אם נקבע את הבטחונו של סעיף 2(ג), אני מוותר על החלת סעיף 10; ואם משאירים את הגמישות הזאת, הייתי נוטה לכך שיהיה פקוח בדיעבד של בית המשפט על מנת שהצדק לא ייפגע, והוא יותר חשוב בעיני מקדושת הסכם.

א. ידיו:
אני רוצה לענות לת"כ צדוק ולד"ר חנוכי*
אם תישאלו ענייני הסכם לפי סעיף 2, הפרק השני, סעיפים 6 - 10, לא חל. אם יש הסכם נשואין לפי הפרק הראשון, הפרק השני לא חל.

בפרק השני הכניסו את אפשרות הסכמת הצדדים לפי סעיף 7(א) 3*

הועדה החליטה לכתוב את המלה "בכתב" במקום "בכל דרך אחרת". יש הסכם נשואין עם ערובות של בית המשפט; באין הסכם נשואין, אנשים עושים הסכם שקובע שנכס מסוים לא יכנס לאיזון לפי הסדר חוקי זה. מבחינה מעשית לא יהיה הבדל ברור בין שני הדברים האלה. אם יש לבני זוג חנות והם כותבים שזה לא יכנס לאיזון, למעשה הם שינו את ההסדר החוקי*

סעיף 10 איננו מתייחס לסעיף 2 ואין קשר ביניהם. סעיף 10 מתייחס רק לסעיף 7, כי הוא שייך לאותו פרק לכן אלה שסוברים שסעיף 10(1) צריך לכלול את שלוש הפסקאות של סעיף 7, לא מסכימים אותנו לגמרי, אלא רק אומרים שאותו הסכם סעיף 7(א) 3) מפאטר לצדדים, ניתן לביקורת של בית המשפט. על זה אמר לומר שההסכם לא כל כך חשוב, שגם את ההסכם הזה אינני רוצה לכפוף לבית המשפט. אלא שכן רוצים לכפוף אותו לא מערערים בזה שום דבר של הסכם נשואין לפי סעיף 2 אלא רק לפי סעיף 7*

ש. ארזי:
אני מסכים לדברי חה"כ קלינגהופר, שאולי גם בסעיף 7(א) 3) צריך להגדיר בצורה יותר מבטיחה את ענין ההסכם. חשבתי שהערבויות חלות גם על סעיף 7(א) 3) אבל אם זה לא חל, צריך הדבר להיות ברור*

יתכן גם מקרה של אלמן שהתחתן שנית ויש לו ילדים מאשתו הראשונה והוא רוצה להבטיח רכוש לילדים אלה. נניח שיש לו שלושה בנים ושני בתים הוא מכניס לשותפות עם האשה ובית אחד הוא רוצה להשאיר לילדים מאשתו הראשונה. האם זה בלתי צודק?

אני מסכים עם חה"כ קלינגהופר שנדגיש שדובר בהסכם שיש בו כל הבטחונו והערבויות. כשזה קיים, מדוע לא לקיים את ההסכם? קיימת אפשרות ערשד על הסכם, פרט לחוק זה?

לא*

א. ידיו:

ש. ארזי: מדוע אנחנו צריכים לתת אפשרות כזאת? 30 שנה הסכימה האשה שהנכס לא נכנס לשותפות, ועכשיו היא מערצרת על זה? נדמה לי שיש כאן חריגה משני כללים שאנחנו רוצים לנקוט בהם: הסכם מצד אחד, והסדר מצד שני.

ג. קורן: אינני מקבל את עמדת חה"כ ארזי. נדמה לי שחה"כ ארזי מתעלם מהמציאות.

מ. פרוש: אני התעניינתי בנושא של הכתובה. הכתובה קיימת והיום המציאות היא שכותבים בה סכום ניכר. הכתובה צריכה לצאת מההתחשבות אם היא מעבר לסכום מסוים.

נ. רקובר: מפנה לסעיף 7(ג). פה יש רק תשובה חלקית לשאלה שהעלה חה"כ פרוש. בזה שאנחנו שוללים רכוש שהיה לבן זוג לפני הנשואין, אני רואה אחד הזכרים החפורים ביותר. אנחנו נותנים לשופט תפקיד אשר לדעתי הוא ללא הכוונה ואנחנו יכולים להגיע למצב של חוסר ברירה ועיוות דין ביחס לקביעת השופט.

פ. פרוש: אני בגד סעיף 10(1). אני רוצה שיכניסו סעיף לחוק שיהיה ברור שבני הזוג רשאים לקבוע בתנאי הנשואין שלהם, שיחולו עליהם דיני ההלכה בכל הנוגע לנכסים. צריכה להינתן אפשרות לבני הזוג הרוצים בכך שיסדירו את הנכסים המשותפים שלהם לפי דיני ההלכה.

א. אנקוריון: אני בעד ההצעה הכחולה כפי שהיתה. החוק מחפש תקנה לאשה. הוא עושה זאת בשתי דרכים: אם יש הסכם, זה יהיה לפי ההסכם; אם אין הסכם זה יוסדר לפי החוק. החוק קובע הסדר של מחצה על מחצה. המחוקק אומר, שלפרות שהעקרון הוא שווה בשווה, במקרים של נסיבות מיוחדות, כאשר הצדק דורש, נותנים לבית הדין סמכות להתערב ולעשות אחרת. את הרעיון הזה קבלה הועדה. יש מי שאומר שבקדושת העקרון שהסכם הוא מעל לכל, אסור לנגוע. מדוע? בדרך כלל, הסכם הוא הסכם. אבל יתכן שהסכם שיש בו התחכמות של אחד הצדדים. אם אין התחכמות, קבעו מה שקבעו ואחר-כך הנשואין מתפוררים, ויש הרגשה שיש כאן פגיעה בצדק, אפשר לסגת מההסדר אם בית המשפט חושב בנסיבות מיוחדות שזה נכון. יש בזה סיכונים מסויים, אינני נלהב מזה. זרוע של הפדינה מתערבת בנסיבות מיוחדות. ואני בא למסקנה שמה שכתוב בנקודה זו בהצעה הכחולה, אין לשנות.

סיכום הדיון וההצבעה נדחו

הישיבה נסתיימה בשעה 10:30